

9.10 „TÖLTŐDJ FEL ENERGIÁVAL” – AZ ENERGIAFOGYASZTÁSUNK ÉS –FELHASZNÁLÁSUNK VÁLTOZÁSA

KÉRDÉS

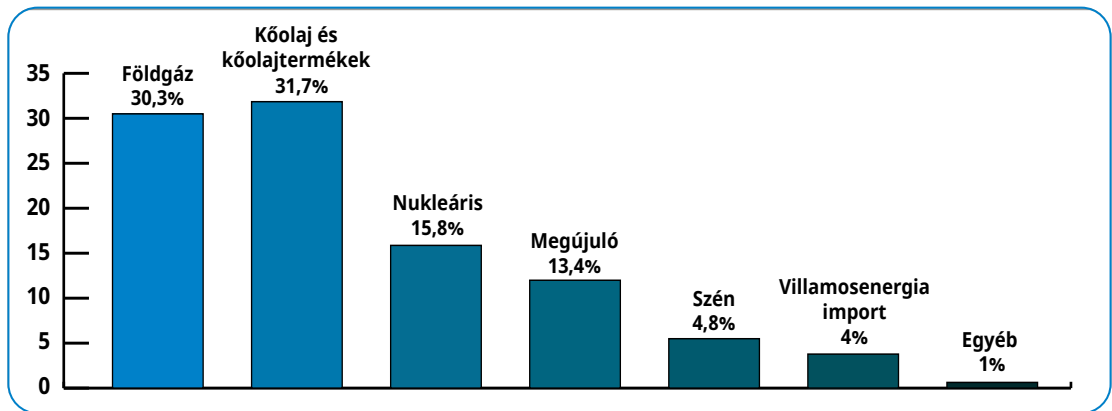
- Milyen hatása van a CO₂ kibocsátásnak az [üvegházhatásra](#)?
- Miért fontos az [ózonpajzs](#)? Mi veszélyezteti a működését?

Az ember évezredek óta használ külső energiát tevékenységeihez. A múltban tüzet a főzéshez, sütéshez, fűtéshez, és gyertyát, fagygyút, olajat, petróleumot a világításhoz. A konyhai eszközöket a saját izomerő hajtotta, kézzel mostak. A mai fiatalok számára ismeretlen ez a kényelmi eszközök nélküli, árammentes világ. A régi időkben a gyerekek háziállatokra vigyáztak tévészés helyett, palatáblát használtak a Tablet helyett, ha játszani akartak egymással, akkor megkeresték egymást a faluban és nem Messengeren üzentek egymásnak.

Napjainkban elképzelhetetlennek tűnik az élet villamosenergia nélkül. Jelentősen megváltoztak az energiaforrások is, meghatározóvá váltak a fosszilis energia-hordozók. Azonban a villamosenergia előállítás jelentős környezetterheléssel jár: az erőforrások megszerzése a természet átalakításával, a termelés a légkör szennyezésével, veszélyes hulladéktermeléssel, üvegházhatású gázok növekvő kibocsátásával.

A növekvő népesség energiaéhsége is növekszik, amelynek biztosítása a hagyományos energiatermelési módszerekkel már sem társadalmi, sem gazdasági, sem környezeti szempontból nem fenntartható. A fenntartható jövő érdekében a nem megújuló energiaforrások helyett a megújuló energiaforrások használatát kell növelni a világban.

(Benkő – Pitrik 2010–2011, Benicsek et al. 2021, Bihariné Krekó – Kanczler 2019, Javna, 1993, Munkácsy 2018, Vorderman et al. 2018, Woodward et al. 2020, <https://atomeromu.mvm.hu/>, <https://www.enhat.mekh.hu/energiacimkezes>, https://europa.eu/youreurope/business/product-requirements/labelsmarkings/energy-labels/index_hu.htm, <https://www.eon.hu/energiakaland.html>, <https://www.energiaklub.hu>, <https://kbka.org/>, <https://zoldegyetem.pte.hu/>, <http://www.mekh.hu/>, <http://www.ksh.hu>, <https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/csaladi-zold-penzugyek/zold-gazdalkodas-otthon/>)

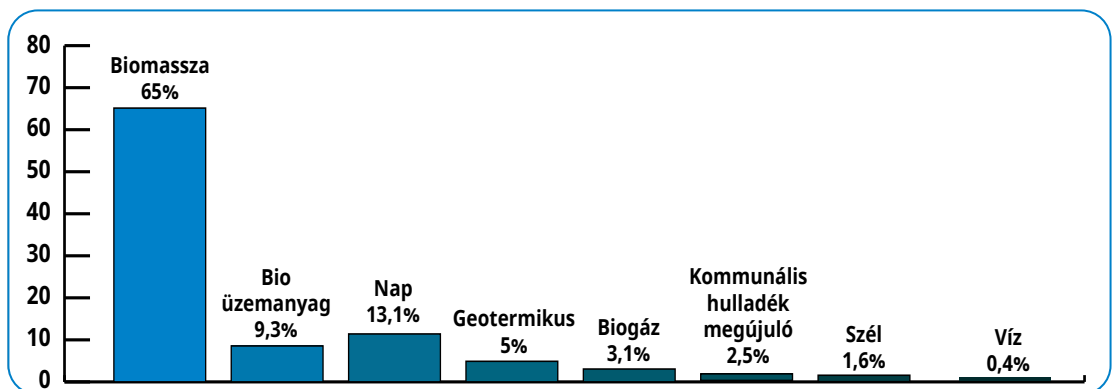

9.19 ábra A hazai energiafelhasználás megoszlása 2022-ben
 (<http://www.mekh.hu/>, <http://www.ksh.hu> alapján saját szerkesztés)

Magyarország energiafelhasználásának 2/3-a fosszilis energiahordozókhöz, 1/6-a atomenergiához kötődik. A megújuló energiaforrások részesedése mindössze 1/8, azonban folyamatos növekedést mutat. A megújuló energiaforrások növeléséhez további támogatásokra, kedvezőbb jogi háttérre van szükség.

FELADAT

- A 9.19 és a 9.20 ábra alapján értékelje, mi jellemző a megújuló energiaforrások felhasználására? Milyen a megújuló energiaforrások felhasználásának aránya?

9.20 ábra A megújuló energiafelhasználás megoszlása 2022-ben
 (<http://www.mekh.hu/>, <http://www.ksh.hu> alapján saját szerkesztés)

✓ ✗ **IGAZ, HAMIS**

- Milyen előnyei és hátrányai vannak az egyes megújuló energiaforrásoknak?

9.21 ábra Szélerőművek a szántóföldön az M1 autópálya mellett és napelempark a Szekszárd-Szálka elágazónál (saját felvétel)

📄 ✓ **FELADAT**

- Keressenek biomasszaerőműveket, szélerőműveket, napelemparkokat Magyarországon!
- Készítsenek vagy gyűjtsenek róla fotókat, adatokat!

Napjainkban már elérhető technológiai megoldások vannak arra, hogy a lakosság is tudjon energiát előállítani és ezzel is csökkenthetik a kiadásait. Azonban ezek a beruházások még eléggé költségigényesek, megtérülésük lassú. Leginkább a napelemek, és napkollektorok terjednek a háztartásokban.

📄 ✓ **FELADAT**

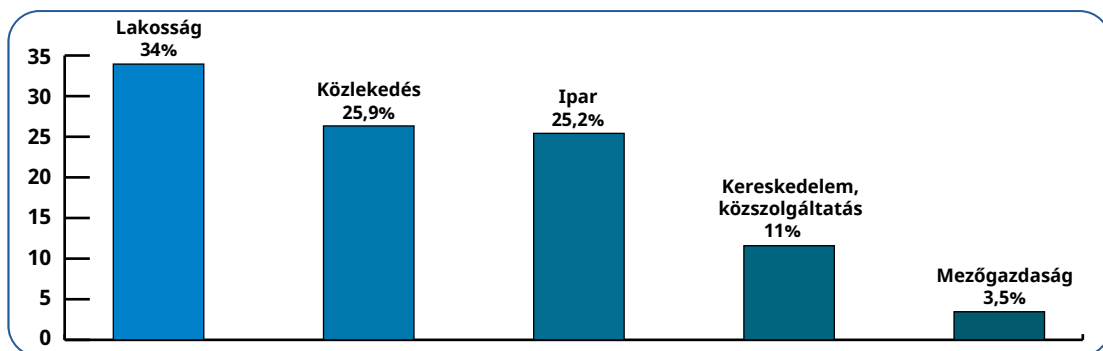
- Mi a különbség a napelemek és a napkollektorok között? Használják hozzá a 9.22 és 9.23 ábrákat!
- Keressenek napenergiával működő eszközöket!

9.22 ábra Napelemes rendszer a háztetőn (bal oldali kép) valamint napkollektor rendszer és alatta napelem a háztetőn (jobb oldali kép) (saját felvétel)

9.23 ábra MVM okosbútorok pályázatán elnyert és beszerzett napenergiával működő okosbútor a Szekszárdi I. Béla Gimnáziumban (saját felvétel)

9.24 ábra Az ágazatok részesedése az energiafelhasználásból 2021-ben (<http://www.mekh.hu/>, <http://www.ksh.hu> alapján saját szerkesztés)

A hazai energiafelhasználás más arányokat mutat a vízfelhasználáshoz képest. Magyarország legnagyobb energiafelhasználója a lakosság, a fogyasztás 1/3-áért a háztartások felelnek. Ezt követi a közlekedés, majd az ipar energiafelhasználása.

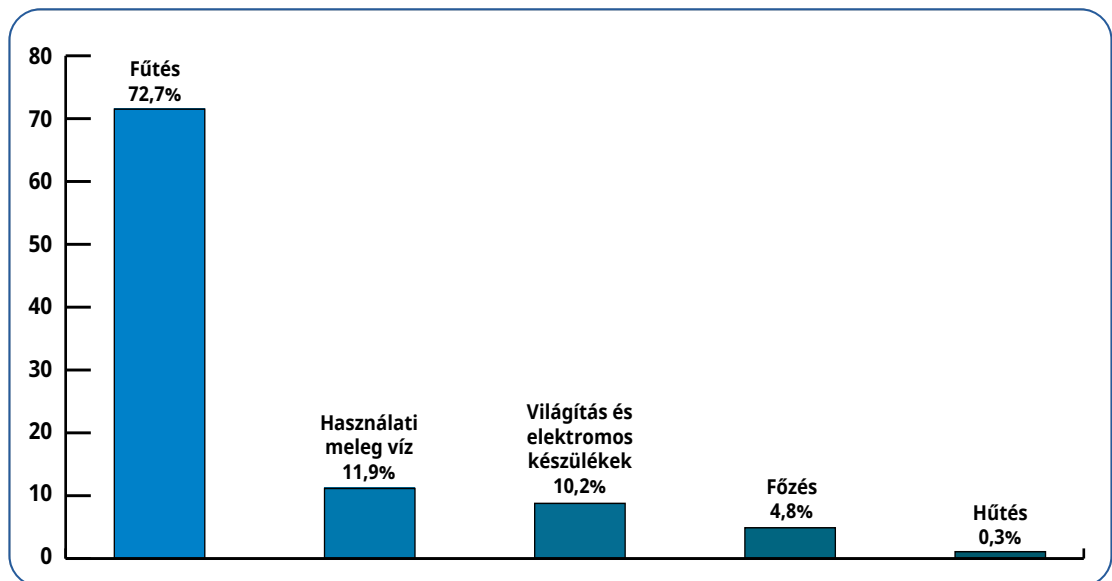
ENERGIA A HÁZTARTÁSBAN

A háztartásban az energia számos formában használható fel. Az energia legfontosabb felhasználási csoportjai:

- a fűtés és klimatizálás
- a melegvíz előállítása tisztálkodáshoz és tisztításhoz
- az élelmiszer előkészítése és feldolgozás során
- világítás
- közlekedés
- a szabadidős tevékenységeknél

FELADAT

- Az 9.25 ábra alapján értékelje, mi jellemző a lakossági energiafogyasztásra?

9.25 ábra: A háztartások energiafelhasználásának megoszlása 2021-ben
(<http://www.mekh.hu/>, <http://www.ksh.hu> alapján saját szerkesztés)

A háztartások energiafelhasználásának legjelentősebb problémája a pazarló hozzáállás:

- A háztartások tele vannak energiát igénylő konyhai eszközökkel, szórakoztató elektronikával, okos készülékekkel. Ezek egy részére nem is biztos, hogy szükség van.
- Az elektromos készülékek működtetése és töltése mind energiát igényel. A csatlakozókban felejtett töltők pedig energiavámpírként pazarolják az áramot. A nem használt eszközöket mindig kapcsoljuk ki.
- Ellenőrizzük a régi háztartási készülékek fogyasztását, ha energiahatékonyságuk valóban elavult, a zajterhelésük pedig magas, akkor érdemes csereprogramok keretében energiatakarékosabbra, csendesebbre cserélni.
- Az ünnepi díszvilágítás újabb pazarlás és egyben fényszennyezést is okoz.
- A meghibásodott készülékeket igyekezzünk megjavíttatni, ahelyett, hogy egyből újat vásárolnánk.
- A pazarló szokások közé tartozik a helyiségekben égve hagyott lámpa, erre tudatosan kell figyelniünk és a rossz szokásunkon változtatni kell. Az energiatakarékos kompakt izzók, led lámpák is segítik az energiafelhasználás csökkentését.
- Vásárlás előtt tájékozódjunk, nézzük meg a készülékek energiahatékonysági címkéjét.
- Az eszközök készenléti (*stand by*) üzemmód alatt is használnak áramot, ez is felesleges rejtett energiafogyasztást okoz a háztartásokban. Inkább kapcsoljuk ki teljesen a készüléket.
- Használjuk ki a háztartási gépek energiatakarékos tulajdonságait.

Az energiafelhasználást számos tényező befolyásolhatja:

- a lakosság fizetőképes kereslete: a jövedelmi viszonyoktól függenek
- a gazdaság helyzete: válság esetén alacsonyabb foglalkoztatottságot és alacsonyabb jövedelmeket jelent
- az energiaárak alakulása: jelentős emelkedése esetén energiaválsághoz vezethet
- a nemzetközi biztonsági helyzet: háború esetén ellátási nehézségekhez és áremelkedéshez vezethet (*pl.: orosz-ukrán háború*)
- az egészségügyi helyzet: járványhelyzet esetén foglalkoztatási és ellátási nehézségeket okozhat (*pl.: Covid-19 járvány időszakában*)
- a környezettudatos szemlélet elterjedtsége: tettekre és takarékosagra ösztönöz

KUTASS!

- Keressék meg az elektromos készülékek régi manuális változatát!
- Valóban megkönnyítik az életünket az elektromos eszközök?
- Mekkora az ökológiai lábnyoma az okostelefonnak?
- Mekkora az élettartama az elektromos készülékeknek?
- Mi a sorsa az elektronikai hulladékoknak?

ÖKO MEGOLDÁSOK

- Gondolják végig, mennyi pazarlás történik az otthonokban, és hogyan lehetne a pazarlást visszaszorítani? Mennyire befolyásolná ez a megszokott életüket?

FELADAT

- A 9.26 ábra segítségével nézzék meg, milyen információkat tartalmaz az energiahatékonysági címke. Miben segíti a vásárlót?

MOSÓGÉPEK ENERGIACÍMKÉJE

1. QR-kód
2. A szállító neve vagy védjegye
3. A szállító által megadott modellazonosító
4. Energiahatékonysági osztály
5. Az energiahatékonysági osztályok A-tól G-ig terjedő skálája
6. Súlyozott energiafogyasztás (100 ciklusonként, kWh)
7. Névleges kapacitás (kg, az Eco 40–60 program esetén)
8. Az Eco 40-60 program időtartama névleges kapacitás mellett (ó:pp)
9. Súlyozott vízfogyasztás (ciklusonként, l)
10. Centrifugálási hatékonysági osztály
11. Centrifugálási szakasz levegőben terjedő akusztikus zajkibocsátása (1 pW hangteljesítményre vonatkoztatott dB(A) mértékegységben, ill. a centrifugálási szakasznak levegőben terjedő akusztikus zajkibocsátási osztálya)
12. Az EU rendelet száma

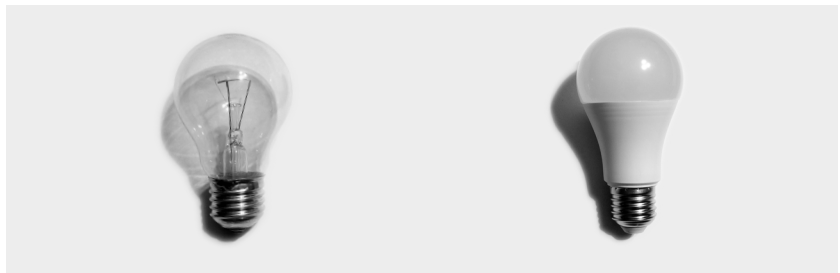
Forrás: Az Európai Unió Hivatalos Lapja

9.26 ábra Egy mosógép energiahatékonysági címkéje a régi és az új szabályozás alapján (saját felvétel, <https://www.enhat.mekh.hu/energiacimkezes>)

2010 óta energiahatékonysági címkék segítik a háztartási gépek vásárlását. A termékeket A+++ (a leghatékonyabb) és D (a legkevésbé hatékony) kategória közötti osztályokba sorolták be. Egy A+++ besorolású háztartási gép üzemeltetése a legolcsóbb, és ez a legkörnyezetkímélőbb. Az Európai Uniós szabályozáshoz igazodva 2021-ben a műszaki termékeknél új energetikai besorolásokat kell alkalmazni, amely A-tól G-ig terjedő minősítéseket használ. Az új energiacímkézési rendszert első körben a hűtőgépek, mosogatógépek, mosógépek, televíziók, villanykörték és lámpák esetében vezették be. Az energiahatékonysági címke a becsült energiafogyasztás mellett más hasznos információval is segíti az eszközök összehasonlítását. A termék funkciójától függően: becsült éves vízfelhasználás, zajszint, kapacitások, egyéb teljesítmények.

 FELADAT

- Az 9.7 táblázat segítségével hasonlítsák össze a hagyományos izzót és a ledvilágítást! Mit jelent a [lumen](#)?

	IZZÓLÁMPA	LEDVILÁGÍTÁS
teljesítmény	100W	14W (= 100W)
fény/hő arány	5% / 95%	30% / 70%
működési idő	1 év	3 év
energiaosztály	E	A+
lumen	1340 lm	1521 lm
foglalat	E 27	E 27

9.7 táblázat Különbféle világítási megoldások átlagos hatékonysága
(Munkácsy B. 2018. alapján saját szerkesztés és felvétel)

TUDTAD?

Mi a különbség a W, a kW és a kWh között?

- W és kW = valaminek (pl.: töltő, motor, izzó) a teljesítménye, vagyis a pillanatnyilag elhasználható energia mennyisége, 1 kW = 1000 W
- kWh = fogyasztás/tárolókapacitás, azaz 1 óra alatt elhasznált vagy eltárolt energia mennyisége

Példa: 1 db 100 W-os izzólámpa 1 óra alatt 100 Wh = 0,1 kWh áramot fogyaszt.

VESZÉLYFORRÁSOK

A villanyáram veszélyes az emberi szervezetre!

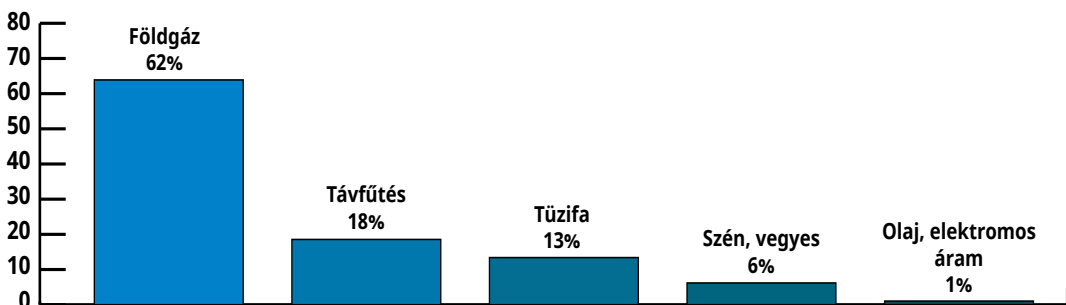
Kiemelten fontos, hogy a tanulók ismerjék a lehetséges veszélyforrásokat, és tudatosan figyeljenek erre! Csak biztonságos, sérülésmentes eszközöket használjunk a tanulók mellett! Elektromos készülékek, konnektorok közelébe ne kerüljön víz, mert áramütést okozhat!

KUTASS!

- Mit mér a villanyóra?
- Milyen az **okosmérő**?
- Mennyi a család havi energiafogyasztása és ez mennyibe kerül?
- Mik a legnagyobb energiafogyasztók?
- Milyen energiatakarékos megoldásokat használnak az iskolában, és a lakóhelyükön! Készítsen fotókat is!

FŰTÉS A HÁZTARTÁSBAN

Lakossági fűtőanyag felhasználásban még mindig a földgáz dominál. A távhűtés 80%-át szintén a földgáz biztosítja.

9.27 ábra A háztartások fűtőanyagfelhasználásának megoszlása 2019-ben

(<http://www.mekh.hu/>, <http://www.ksh.hu> alapján saját szerkesztés)

 FELADAT

- Az 9.27 ábra alapján értékelje, mi jellemző a lakossági fűtőanyag felhasználásra?
- A 9.8 táblázat segítségével értékelje, hogyan változtak a fűtési lehetőségek!

A fűtési rendszerek két nagy csoportba sorolhatók:

- az egyedi (*kályha, konvektor, kandalló*) és
- a központi (*kazán, távfűtés*) fűtés, attól függően, hogy a fűtéshez szükséges hő hol kerül előállításra.

9.8 táblázat Hagyományos és innovatív fűtési lehetőségek (saját szerkesztés)

HAGYOMÁNYOS	INNOVATÍV
Fa tüzelésű kemence, kályha, kandalló	Hőszivattyú
Cserépkályha	Geotermikus fűtés
Szenes kályha	Inverteres klíma
Olajkályha	Elektromos panel
Gázkazán, gázkonvektor	Padlófűtés
Vegyes tüzelés kazán	Napkollektoros fűtésrámegítés
Távfűtés	Pellet kazán
Villanykályha	

A korszerű fűtési rendszerek mellett, számos más módon is takarékoskodhatunk vagy csökkenthetjük a hőveszteséget:

- A hőveszteség csökkentése érdekében szükség van a lakóépületek külső, belső hőszigetelésére és hőszigetelt nyílászárók beépítésére.
- Kerüljük a lakás túlfűtését. Csak akkor és ott fűtsünk, ahol éppen tartózkodunk. Feleslegesen ne fűtsünk.

- Fontos a szellőztetés helyes módszere, a folyamatosan résnyire nyitva hagyott ablakok helyett, legalább 4–5 alkalommal szellőztessünk kitárt ablakokkal.
- A fűtőtestet ne zárja el bútor vagy függöny.
- A radiátor mögé helyezett hőtükörfólia hatására a hő befelé, a szoba felé áramlik.
- Az épületek hőszigetelését kúszónövények falra futtatásával is segíthetjük.

KUTASS!

- Mi a [pellet](#)?
- Hogyan működik a [hőszivattyú](#)?
- Hogyan segít a szigetelés az energiahatékonyságon?

VESZÉLYFORRÁSOK

CO és szálló por veszély!

A fosszilis tüzelőanyag használatakor levegőbe juthat:

- káros gázok kibocsátása: a CO színtelen, szagtalan, íztelen gáz, amely magas koncentrációban ájulást, halált okozhat.
- apró részecskék, szálló por: amely köhögést vált ki, hosszú távon asztmát, szív-, és érrendszeri betegségeket, légzőszervi megbetegedéseket, tüdőrákot okoz.

Fontos a megelőzés! Ezt megtehetjük CO szint érzékelő és riasztó készülékkel, a fűtőkészülékek, kémények rendszeres karbantartásával!

KÉRDÉS

- Mit tennének, ha egy napig nem lenne sem áramellátás, sem gázellátás a településükön?
- Mennyire befolyásolná ez a megszokott életüket?

JELES ZÖLD NAPOK

- Nemzetközi energiahatékonysági nap
- Föld órája
- TV kikapcsolási hét
- Környezetvédelmi világnap
- Az ózon világnapja

KÉSZÍTS PROJEKTMUNKÁT!

- Kísérlet segítségével vizsgálják meg, milyen hatása van, hogyan működik a napenergia?
- Kísérletezzenek a szél erejével!
- Barangoljanak és játszanak az [Energiakaland](#) oldalon!

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK:

- Honnan származnak: a megújuló és nem megújuló energiaforrásaink?
- Milyen hatása van a villamosenergia termelésnek a CO₂ kibocsátásra? Hogyan lehetne csökkenteni?
- Milyen összefüggés van a klímaváltozás és az energiafelhasználás között?
- Miért érdemes odafigyelni az energiahatékonyságra?
- Hogyan lehet az energiafelhasználást csökkenteni?
- Milyen veszélyforrások vannak az energiafelhasználás és a fűtés kapcsán?